

106 . Lăpuș | Județ: Maramureș | Punct: Gura Tinoasei | Anul: 2006

Anul: 2006

Cod RAN: 108231.02

Perioade: Preistorie

Epoci: Epoca bronzului

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Carol Kacsó, Dan Pop, Zamfir Șomcutean

Instituții: Muzeul Județean Maramureș, Muzeul Județean Maramureș, Muzeul Județean Maramureș

Raport

Campania din 2006, desfășurată în intervalul de timp dintre 21 septembrie și 10 octombrie, a vizat cercetarea unor noi movile din cuprinsul celei de-a cincea grupări a necropolei tumulare de la Lăpuș. Totodată s-a urmărit și cercetarea unor suprafețe cât mai mari din preajma tumulilor.

Amintim că în campaniile din 2004-2005 a fost cercetat primul tumul (T 22) din această grupare, situată la S de celelalte grupări din cadrul necropolei. Tumulul 22 se găsea în partea vestică a grupării, aproape de capătul pantei dealului, pe o suprafață relativ plană. Celelalte movile sunt dispuse pe panta dealului.

La E de tumulul 22 se găsește un drum comunal care a aplatizat într-o oarecare măsură panta dealului înspre V dar, în același timp, a accentuat-o spre E. Diferența de nivel de la capătul estic al suprafețelor E și F (campania 2006) până la nivelul drumului este de aprox. 3,70 m.

Pentru realizarea scopurilor propuse a fost aleasă o suprafață în imediata vecinătate a drumului, în partea inferioară a pantei dealului, pe care puteau fi observate două mici ridicături, apropiate între ele. Prima dintre ele, denumită T 23, situată la cca. 8 m E de drum, avea forma ușor ovală, orientată S-N, cu dimensiunile de 9/7 m, iar cea de-a doua, T 24, 9/5 m, cu aceeași orientare. Înălțimea celor două movile nu depășea 0,40 m.

În vederea obținerii unor date cât mai concludente, au fost trasați trei martori stratigrafici dispuși în partea cea mai înaltă a movilelor. Doi dintre ei au fost orientați aprox. S-N (15°NNE), iar cel de-al treilea, perpendicular pe primii doi, avea orientarea E-V (15°VNV). Dimensiunea primului martor, S-N 1, erau de 11,90/0,40 m, al celui de-al doilea, S-N 2, de 8,90/0,40 m (lungimea era mai mică, întrucât și suprafața E avea dimensiunile mai mici), iar al martorului trei, E-V, de 13,60/0,40 m.

Acești martori separau șase suprafețe denumite A, B, C, D, E și F cu următoarele forme și dimensiuni: A-rectangulară: 5,50/5,10 m; B-triunghiulară: 6/5,10/7,80 m (unde 7,80 este ipotenuza); C-rectangulară: 6/4,40 m; D-rectangulară: 5,50/4,40 m; E-rectangulară: 3/3,30 m; F-rectangulară: 5,50/3,30 m. Astfel martorul SN 1 separa între ele suprafețele A și B pe de o parte de suprafețele C și D, iar SN 2 separa pe acestea din urmă de suprafețele E și F. Martorul E-V separa suprafețele dinspre S, A, D și F de cele din N, B, C și E.

Suprafața afectată de cercetările arheologice a fost de 122 m² (fără martori stratigrafici).

Diferența de nivel de la capătul estic al martorului E-V până la capătul lui vestic este de -2,54 m.

Situația stratigrafică se prezintă astfel:

- strat de pământ vegetal cu o gr. de până la 0,10-0,15 m.
- strat de pământ galben nisipos cu urme slabe de limonit în partea lui inferioară, în care, în porțiunile celor două movile, se găseau pietre de râu și fragmente ceramice sau vase întregi așezate grupat; gr. acestui strat variază între 0,15-0,50 m.
- strat de pământ galben roșiatic în care, pe anumite porțiuni se găseau numeroase pietre de râu de mici

dimensiuni. Steril din punct de vedere arheologic.

Tumulul 23 a fost deranjat de lucrările agricole practicate aici de-a lungul timpului. Se pare că inițial a existat și aici o aglomerare centrală de pietre de râu, care proteja probabil urna și vasele de ofrandă. Pietrele de râu au fost dispersate pe o zonă relativ mare, în timp ce ceramica și oasele calcinate, sesizate de la ad. de -0,32 m, erau răspândite pe o suprafață de 0,80/1,60 m. Alături de ele se găseau și mici bucăți de cărbune. O groapă, plasată aprox. central, de formă ovală, a cărei gura nu a putut fi cu certitudine marcată din cauza rădăcinilor, pornea din pământul galben nisipos și se adâncea în pământul viu, având în umplutură câteva pietre de râu și fragmente ceramice.

În apropiere de colțul sud-vestic al suprafeței D, la ad. de 0,08 m a fost descoperit un mormânt de incinerare în urnă. Vasul, în care se găseau doar oase incinerate, era acoperit cu o dală de gresie groasă de 0,07 m. Nu au fost găsite urmele vreunei gropi în care să fi fost depusă urna. Deocamdată nu se poate stabili dacă urna menționată a aparținut vreunui dintre movilele funerare din apropiere sau reprezintă un mormânt izolat. Este de notat că relativ aproape de locul acum cercetat a mai apărut un mormânt izolat de factură Lăpuș2.

În colțul nord-estic al suprafeței C, la ad. de 0,35-0,40 m, a apărut o mică parte dintr-o vatră cu gr. de 0,10 m, ce pare să facă parte dintr-un tumul de mai mari dimensiuni, aflat la E de T. 24. În partea din vatră pusă în evidență nu au fost descoperite artefacte sau oase incinerate. Ea urmează să fie integral cercetată în campaniile următoare pentru a se stabili destinația și apartenența sa.

Tot în suprafața C, dar în colțul său nord-vestic, a fost identificat un complex (groapă ?), care nu a fost decât parțial cercetat. În umplutura sa erau prezente fragmente ceramice și pietre mici de râu. Nici funcția acestui complex n-a putut fi deocamdată clarificată. Pare însă puțin probabil ca el să fi aparținut tumulului 23.

Tumulul 24 a fost mult mai puțin deranjat decât T. 23. Aprox. în porțiunea sa centrală, la ad. cuprinse între 0,05-0,20 m, se afla o amenajare realizată din pietre de râu de dimensiuni mijlocii. Ele au ieșit la iveală în colțul nord-estic al suprafeței D, în colțul sud-estic al suprafeței C, în colțul sud-vestic al suprafeței E și în colțul nord-vestic al suprafeței E. Amenajarea avea forma unei potcoave, cu partea deschisă (cca. 1 m) înspre S și dimensiunile exterioare de 4/5 m, pe direcția EV/SN. În interiorul amenajării exista un spațiu rectangular cu dimensiunile de 1,50/2,20 m, unde nu au fost așezate pietre. Aici au fost depuse mai multe vase, și anume, într-o înșiruire de la N la S, o oală striată așezată cu gura în jos, fragmente dintr-o ceașcă, un vas vatră miniatural fragmentar, un vas cu oase incinerate acoperit cu o strachină ornamentată cu motive spiralo-geometrice, realizate în tehnica exciziei-inciziei, o oală așezată culcat cu gura înspre SE și, în fine, încă o ceașcă fragmentară. O parte din spațiul rectangular pe care erau așezate vasele menționate a fost arsă cu intensitate diferită înainte de așezarea vaselor, rezultând astfel porțiuni mai mici sau mai mari roșiatice și cărămizii de consistențe deosebite. De pe aceste porțiuni resturile arse au fost îndepărtate cu grijă. Atât grupajul de pietre cât și ceramica se aflau pe o platformă de pământ construită pe solul antic. Forma și limitele platformei nu au putut fi clar stabilite, dimensiunile sale depășeau însă pe cele ale amenajării centrale.

Mai multe grupări mici de pietre de râu de diferite dimensiuni au fost găsite dispart în suprafețele cercetate. Nici între pietrele ce le compun și nici în preajma lor nu au fost descoperite materiale arheologice. Este greu de apreciat dacă aceste grupări de pietre au avut sau nu vreo legătură cu construcțiile funerare.

Delimitarea dintre tumulii 23 și 24 nu era evidentă. Doar o mică alveolă a terenului dintre cele două pare să indice faptul că este vorba aici de două complexe funerare diferite. Având în vedere deranjările evidente observate în suprafața atribuită, firește cu anumite semne de întrebare, tumulului 23, reconstituirea ritualului practicat aici este doar ipotetică și se bazează mai mult pe cele observate în ceilalți tumuli cercetați din cadrul celei de a cincea grupări tumulare de la Lăpuș. În schimb, tumulul 24 a oferit date concludente și în privința ritualului. Într-o primă etapă a fost construită o platformă de pământ, în centrul căreia au fost depuse numeroase pietre de râu dispuse în formă de potcoavă. Spațiul interior, neacoperit de pietre, a fost ars slab, resturile de ardere fiind apoi îndepărtate. În acest spațiu au fost așezate pe direcția N-S mai multe vase, printre care și urna acoperită cu o strachină-capac. Ea conținea o cantitate relativ mare de oase calcinate ce proveneau de la incinerarea efectuată în mod cert în afara perimetrului pe care a fost ridicat

tumulul.

Spre deosebire de inventarul tumulului 22, care indică apartenența acestuia la faza cea mai recentă din cadrul evoluției necropolei tumulare de la Lăpuș (faza Lăpuș III)³, inventarul tumulilor 23 și 24 are analogii clare doar în tumulii fazei Lăpuș I. În acest fel afirmația potrivit căreia aspectul, dimensiunile și plasarea tumulilor din cea de a cincea grupare într-un loc distinct pledează pentru apartenența lor la o fază unitară, și anume faza Lăpuș III⁴, își pierde valabilitatea. Este evident că în punctul Gura Tinoasei au avut loc înmormântări sub tumuli și în prima fază a necropolei. Ele sunt însă mult mai modeste decât cele puse în lumină în prima grupare tumulară, plasată în punctul Podanc. Deocamdată lipsește din punctul Gura Tinoasei veriga evolutivă dintre fazele I și III ale necropolei, evidențiată în celelalte grupări tumulare. Doar noi cercetări vor putea răspunde la întrebarea dacă și în faza Lăpuș II au fost ridicați aici movile funerare. Este totuși surprinzătoare asemănarea construcțiilor din tumulii 22 și 24, apreciați pe baza ceramicii pe care o conțin ca distanțate din punct de vedere cronologic.

Informații suplimentare online

[Raportul 3695 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
